

SCENARIUSZ 6

KENIA

Wolność wyrażania siebie

KENIA

WSTĘP GEOGRAFICZNO-PROBLEMOWY

Kenia – dzieci ze slumsów Kibery

Kenia to państwo położone we wschodniej Afryce nad Oceanem Indyjskim. Stolicą i zarazem największym miastem Kenii jest Nairobi, które zamieszkuje ponad 4 miliony mieszkańców. W Nairobi bogate dzielnice sąsiadują z biednymi, takimi jak Kibera, przez wielu uważana za jeden z największych slumsów na świecie (170 tys. mieszkańców wg danych z 2009 roku).

Panuje w niej ogromne bezrobocie. Jej mieszkańcy cierpią z powodu głodu, fatalnych warunków sanitarnych i braku opieki medycznej. Niestety problemem jest również dostęp do edukacji, która w Kenii jest odpłatna i nie wszystkich rodziców stać na wysłanie swoich dzieci do szkoły. Kibera jest wyjątkowo niebezpieczna dla dzieci, które każdego dnia spotykają się tu z przestępczością i przemocą. Dzieci ze slumsów bez pomocy z zewnątrz nie mają praktycznie żadnych szans na wyjście z kręgu biedy. Dlatego tak ważne jest, aby wesprzeć je w zbudowaniu poczucia własnej wartości, aby mogły zacząć myśleć, że jest możliwe życie poza slumsami.

Organizacja Project Elimu – taniec źródłem nadziei

Project Elimu to lokalna organizacja, która powstała w 2017 roku, żeby dać dzieciom ze slumsów Nairobi szanse na kontakt ze sztuką i tym samym odskocznię od życia w nędzy. Taniec dla wielu z nich stał się pasją, pozwolił im wyrazić emocje i obudził nadzieję na lepszą przyszłość.

Organizacja kładzie nacisk nie tylko na przygotowanie do zdawania egzaminów w szkole, ale także na rozwój osobowości i kreatywności dziecka. Jej założycielem jest Mike Wamaya, kenijski tancerz i nauczyciel baletu, który sam jako dziecko zmuszony był porzucić naukę, żeby pracować i móc się utrzymać. W 2017 roku znalazł się wśród 10 finalistów nominowanych do nagrody Global Teacher Prize. Dzieci biorące udział w projekcie prowadzonym przez Mike'a uczą się tańca łączącego w sobie elementy baletu z tradycyjnymi afrykańskimi krokami, europejską muzykę klasyczną z dźwiękami wschodnio-afrykańskich bębnów. Taka forma ma na celu okazanie szacunku dla różnorodności kulturowej, jednocześnie wyrażenie siły i więzi lokalnej społeczności. W 2018 roku dzieci dwa razy wystąpiły dla lokalnej społeczności. W pokazach uczestniczyło 189 dziewczynek oraz 35 chłopców w wieku 5–14 lat. W organizację tych wydarzeń zaangażowani byli również rodzice, którzy pomagali w przygotowaniu miejsca występu i strojów dla młodych tancerzy. Udział w programie bardzo pozytywnie wpłynął na uczestniczące w nim dzieci. Zwiększyło się ich poczucie własnej wartości, stały się też bardziej odpowiedzialne i lepiej zorganizowane, co przekłada się na poprawę wyników w nauce.

Projekt wspierany przez Kulczyk Foundation

Kulczyk Foundation wsparła Project Elimu poprzez realizację produkcji przedstawienia baletowego w slumsach Nairobi – Voices of Kibra: „When I am dancing, I am free”. Ufundowała również roczne stypendia edukacyjne dla 120 dzieci biorących udział w przedstawieniu, zapewniła wsparcie finansowe dla dwóch rodzin z Kibery oraz pomogła rozwinąć program zajęć artystycznych oferowanych przez organizację. Dzięki temu Project Elimu zaczął prowadzić zajęcia z tańca współczesnego, stepowania oraz teatru ruchu. Liczba nauczycieli uczących w Project Elimu wzrosła do ośmiu, tym samym umożliwiła uczniom jeszcze efektywniejszy rozwój. Fundacja wsparła również działania Project Elimu skierowane do społeczności Masajów, zapewniając stypendia edukacyjne dla trójki dzieci, które mogły dzięki nim dołączyć do Project Elimu i stać się wzorami dla innych masajskich dzieci, zachęcając je do kontynuowania edukacji.

Wolność wyrażania siebie – Dlaczego warto poruszyć ten temat?

Autoekspresja jest wizytówką młodego człowieka. Obserwując to, jak się ubiera, co robi, jaki ma kolor włosów, jakiej muzyki lubi słuchać, można się wiele dowiedzieć o tym, co się dzieje w jego wnętrzu. Dzieci szukają swojej tożsamości. Eksperymentują, chcąc przypodobać się grupie, starają się być podobne do swoich liderów, czasem wybierają styl outsidera, oryginała trzymającego się z boku, a czasami szarej, niewidocznej myszki, na zasadzie popatrz na mnie, a pokażę ci, kim jestem. Pokwitanie charakteryzuje się tym, że zmienia się sposób działania – od zachowań impulsywnych do coraz większej kontroli nad własnymi emocjami i popędami. Nim dojdzie do pełnego panowania, bunt jest informacją, że proces szukania samego siebie jest aktywny. Młodzież buntuje się i eksperymentuje na wiele różnych sposobów. Czasem destrukcja, a czasem kreowanie nowej, twórczej rzeczywistości. Taka próba wdrażania własnych rozwiązań i pomysłów na życie. Kreuje się poprzez te działania tożsamość. Młody człowiek odpowiada sobie na pytanie, kim jest i jaki jest w sferze osobistej, społecznej i kulturowo-historycznej. W ten sposób odkrywając własną tożsamość, pragnie zdefiniować siebie jako niepowtarzalną jednostkę, uczestnika życia społecznego i przedstawiciela określonej kultury. Młodzi najpierw eksperymentują, a potem zadają pytania. Dochodzą do tego, co im odpowiada, a co nie, rozmyślając po fakcie o swoich poczynaniach, ale to wpisane jest w naukę osobistej wolności poprzez odczucie na własnej skórze konsekwencji swoich działań. Stwarza to możliwość podjęcia świadomej decyzji, co chce się wybrać dla siebie w przyszłości.

Autoekspresja to też zainteresowania i pasje. W tym wieku warto wspierać młodych ludzi w poszukiwaniu przestrzeni, w której mogą się spełniać. Dzięki rzeczom, które dzieci dobrze robią, zwiększa się ich dobre mniemanie o sobie. Realne osiągnięcia to nieocenione źródło poczucia własnej mocy. Entuzjazm i twórczość są niezbędne do dobrej samooceny, zdrowia, odpoczynku oraz prawidłowego rozwoju mózgu. Tu wkracza neurobiologia. To właśnie endorfiny, hormony szczęścia pojawiają się, gdy młody człowiek znajdzie dla siebie przestrzeń, w której poczuje się wolny, twórczy i spełniony. Entuzjazm to naturalna odżywka dla mózgu. Przyjemne czynności uruchamiają w śródmózgowiu tę grupę komórek nerwowych, które wydzielają substancje, takie jak m.in. adrenalina, noradrenalina, dopamina. Mają one wpływ na emocje, ale i na proces efektywnego uczenia się oraz zapamiętywania. I to może być zaskoczeniem dla dorosłych, którzy mówią młodym – nie baw się, tylko się ucz. Neuronauka stoi po stronie nastolatków. Każda zdrowa, przyjemna sytuacja, w którą radośnie angażuje się dziecko, przy okazji w mózgu wytwarzając hormony szczęścia, powoduje, że bardziej wydajny staje się później proces przyswajania wiedzy.

Karanie młodego człowieka za złe wyniki w nauce zakazem wyjścia na koszykówkę, rower, zajęcia w klubie tanecznym czy teatralnym jest działaniem przynoszącym skutek przeciwny do zamierzonego celu. Naładuj baterie, abyś mógł się uczyć, to tak jak zatankuj benzynę w samochodzie, żebyś mógł pojechać, bo czeka nas długa droga. Tylko pamiętaj – spakuj dziecku mapę, poinformuj o znakach drogowych i pomóż mu, żeby miało w sobie wewnętrzny kompas. Dzięki temu pojedzie bezpiecznie.

Wolność wyrażania siebie

Zagadnienia kluczowe: wolność – możliwość wyrażania siebie w odpowiadający nam sposób, autoekspresja jako indywidualny sposób wplywania na świat

Środki dydaktyczne: film, arkusze papieru dla każdej grupy, karta pracy „Ja i moja autoekspresja”.

CELE ZAJĘĆ

- **WIEM:** Uczeń wie, że każdy człowiek ma prawo do autoekspresji.
- **CZUJĘ:** Uczeń rozumie, że autoekspresja jest ważna oraz jakie emocje może wywołać ograniczenie możliwości wyrażenia siebie.
- **POMAGAM:** Uczeń akceptuje różnorodne sposoby wyrażania siebie, nie ocenia innych.

PRZED ZAJĘCIAMI

Zaaranżuj salę do pracy w grupach. Przygotuj projekcję filmu. Zapoznaj się z całym odcinkiem serialu dokumentalnego „Efekt Domina. Głosy Kibery” (sezon 6.) dostępnym na stronie www.kulczykfoundation.org.pl. Przeczytaj również wprowadzenie do zajęć **Dlaczego warto poruszyć ten temat** oraz **Wstęp geograficzno-problemowym**, w którym przybliżamy działalność organizacji Project Elimu prowadzącej dla dzieci ze slumsów Kibery zajęcia baletowe, pozwalające wielu z nich na znalezienie sposobu na wyrażenie siebie.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

Czy przynależność do grupy nas definiuje?

ROZMOWA, PRACA W GRUPACH

Rozpocznij zajęcia od zwrócenia uwagi na to, jak postrzegamy ludzi. Kiedy przyglądamy się osobom mijanym na ulicy, czasami rzuca nam się w oczy czyjś wygląd, który sprawia, że mamy poczucie, że wiemy coś więcej o tej osobie poza tym, co dostrzegamy. Czasem z kolei to, co ktoś mówi lub robi, daje nam szerszy obraz tej osoby – tego kim jest i co jest dla niej ważne. Poproś uczniów, by przez chwilę rozejrzeli się po klasie i zastanowili się, czy patrząc na swoje koleżanki i swoich kolegów, są w stanie coś więcej wywnioskować na temat tego, co dla nich jest ważne, co lubią, a czego nie.

Zapytaj, czy potrafią wymienić jakieś grupy ludzi, których łączą wspólne przekonania i potrzeby, którzy w określony sposób je wyrażają. Jeśli będą mieli problemy ze wskazaniem, możesz podać przykłady: subkultury (np. hipisi, punkowcy, emo), kibice, ekolodzy, wegetarianie, feministki, artyści, biegacze.

Podziel klasę na 4–5-osobowe zespoły i poproś, by każdy wybrał jedną z wymienionych grup. Niech się zastanowią i zanotują na arkuszach papieru co (treść) i w jaki sposób (forma, np. strój) dana grupa stara się wyrazić i dlaczego.

Następnie niech każda grupa zaprezentuje swoją pracę. Po omówieniu wszystkich przykładów zapytaj o ich refleksje. Czy znalazły się tam formy wyrazu, które im nie odpowiadają? Z jakiego powodu? Zachęć klasę do dyskusji na ten temat. Poproś, by argumentowali swoje odpowiedzi.

Podsumowując, powiedz, że czasem nie odpowiada nam jakiś sposób wyrażania siebie, inny sposób jest nam bliższy, ale każdy ma prawo do wyrażania siebie i swojej opinii w odpowiadającej mu formie. Ważne jest jednak, aby swoim zachowaniem nie krzywdzić innych. Zwróć uwagę, że czyjś wygląd może być deklaracją jakichś wartości ważnych dla danej osoby, ale czasem jest po prostu kwestią wyboru lub jego braku i nie powinien być elementem decydującym o ocenie człowieka.

Możesz zapytać starszych uczniów, czy znają jakieś memy związane z wolnością wypowiedzi, wolnością ekspresji czy wolnością kreacji.

Efekt Domina. Głosy Kibery

FILM, ROZMOWA

Zapytaj uczniów, czy podczas realizacji zadania coś ich zainspirowało, a może zmieniło ich sposób myślenia o jakiejś sprawie. Powiedz, że wyrażanie siebie nie jest tylko komunikatem o tym, jacy jesteśmy i co jest dla nas ważne, ale często sprawia, że wpływamy również na innych ludzi, zarażając ich naszą pasją i przekonując do naszych wartości.

Zapowiedz uczniom, że obejrzą fragment odcinka „Efekt Domina. Głosy Kibery” nakręconego w Kenii, w którym jest pokazane, jak można podzielić się swoją pasją z innymi.

Zapytaj uczniów o wrażenia po obejrzeniu filmu, co przyciągnęło ich uwagę, jak oceniają działalność Mike'a Wamayamy.

Zapytaj uczniów, jakie znaczenie ma możliwość swobodnego wyrażania siebie w takiej formie, jaka jest nam najbliższa.

Ja i moja autoekspresja

PRACA INDYWIDUALNA

Poproś uczniów, aby indywidualnie spróbowali odpowiedzieć na poniższe pytania, a odpowiedzi zapisali na kartach pracy „Ja i moja autoekspresja”:

- Kim jestem?
- Co jest dla mnie ważne?
- Jak to wyrażam/realizuję?
- Jak się czuję, gdy nie mogę wyrazić tego, co chcę w takiej formie, jaka jest mi najbliższa?
- Co i jak bym chciała/chciał wyrazić (radość, złość, zadowolenie, satysfakcję)?

Zapytaj uczniów, jakie mają refleksje po tym zadaniu. Czy wykonując je, dowiedzieli się czegoś o sobie, uświadomili sobie coś, z czego nie zdawali sobie wcześniej sprawy.

Zapytaj, czy ktoś chciałby się podzielić swoimi doświadczeniami związanymi z tym, jak wyraża siebie. Dla zachęty możesz opowiedzieć o własnej pasji.

Powiedz, że z różnych względów jest nam trudno wyrazić to, co tak naprawdę myślimy lub czujemy, co jest dla nas ważne. Czasem dzieje się tak, ponieważ obawiamy się reakcji otoczenia lub nie wiemy, w jaki sposób powinniśmy to zrobić.

Podsumuj rozmowę stwierdzeniem, że uświadomienie sobie tego, jak wyrażamy siebie i czy jesteśmy zadowoleni ze sposobu, w jaki to robimy, jest pierwszym krokiem do ewentualnej zmiany

Tworzymy wachlarz wolności – Autoekspresja

Poproś uczniów o zastanowienie się nad pytaniem: Na ile czuję się wolna/ wolny w wyrażaniu siebie? Następnie poproś ich o zamalowanie skrzydła wachlarza na odpowiedniej wysokości. Niech pomyślą nad tym, na ile dzisiejsza lekcja zmieniła ich ogólne poczucie wolności, i oznaczą to na odpowiednim skrzydle wachlarza.

Wolność, to prawo do wyrażanie siebie na różne sposoby

| PODSUMOWANIE ZAJĘĆ

Zwróć uwagę uczniów na różnorodność źródeł, z których mogą czerpać inspirację, wielość sposobów na podzielenie się z innymi tym, co jest dla nich ważne (**WIEM**).

Powiedz, że wolność objawia się również w tym, że możemy wyrażać siebie na rozmaite sposoby i że ocenianie pasji innych ludzi może ograniczać ich wolność do autoekspresji (**CZUJĘ** i **POMAGAM**).

I DRODZY RODZICE I OPIEKUNOWIE!

Na dzisiejszych zajęciach realizowaliśmy temat: *Wolność wyrażania siebie*

Propozycje aktywności:

- Nastolatki tworzą swoją tożsamość, uczą się samych siebie, eksperymentują, sprawdzają, doświadczają. Robią to poprzez szukanie własnego stylu ubierania się, wybieranie gatunków muzyki, której słuchają i sposobów spędzania czasu. Rodzice powinni czujnie przyglądać się tym próbom i rozmawiać z dzieckiem o tym, co się z nim dzieje. Jednak nie zadreżać tysiącem pytań jak na przesłuchaniu. Młodzi nie będą mieli wtedy ochoty rozmawiać. Nie doradzać, gdy nie jesteśmy o to poproszeni. Po prostu słuchać, znajdować chociaż chwilę czasu na codzienne rozmowy, żeby nastolatki wiedziały, że jesteśmy ciekawi, co przeżywają, że mogą znaleźć u nas wsparcie i zrozumienie. Tak buduje się więź i dobra relacja, która będzie procentować w przyszłości.
- Nie jest łatwo przyjąć poglądy innych ludzi, szczególnie jeśli są inne niż nasze. Porozmawiaj z dzieckiem, czym jest tolerancja, ekumenizm. Poszukaj przykładów świadczących o tym, że ludzie o różnych poglądach na temat wartości, polityki lub religii znajdują wspólny język.
- Bywa, że młodzi bardzo ekspresyjnie okazują swoje emocje. Czasem rodzicom trudno jest to znieść. Emocje są ważnym sygnałem tego, co dziecko przeżywa. Ich blokowanie powoduje, że narastają, a ich kumulacja, szczególnie tych negatywnych, może prowadzić do samookaleczenia, ucieczki w używki lub wirtualny świat. Rozmowy, słuchanie o tym, co się z dzieckiem dzieje, danie mu czasu na opowiedzenie swoich przeżyć, bez oceniania i dawania rad to szansa dla dziecka na zredukowanie napięcia i znalezienie sposobów poradzenia sobie w trudnych sytuacjach. Bez tego napięcie może narastać.
- Przypomnij sobie pasję, które miałeś/miałaś, gdy byłeś/byłaś w wieku swojego dziecka. Co było dla Ciebie wsparciem w tym okresie ze strony osób dorosłych? Co mogłybyś/mógłbyś zrobić, żeby podobnie wesprzeć swoje dziecko teraz?
- Posłuchaj, co dziecko chce Ci opowiedzieć na temat swoich pasji i tego, co jest dla niego ważne. Poczytaj o tym i przygotuj sobie kilka pytań, żebyś lepiej zrozumiała/zrozumiał o czym, Twoje dziecko mówi. Wspieraj jego pasję i współuczestnicz, jeśli Cię zaprosi.
- Motywuj, pokazuj, że to ważne, aby móc w jakiś sposób wyrażać siebie, swoje poglądy.